

KÖZOKTATÁSI HELYZETKÉP

**A romániai magyar közoktatás 1990 és 2013
között**

Barna Gergő - Kapitány Balázs

Közpolitikai Elemző Központ
www.iskolakveszelyben.ro

Kolozsvár, 2014. október 27.

TARTALOM

1. Adatforrások, módszertan.....	3
2. A magyar nyelven tanulók száma és aránya Romániában	5
3. Beiskolázási arányok régiók szerint	10
1. Székelyföld	10
2. Partium	13
3. Szórvány.....	16
4. Beóvodázási és beiskolázási arányok 2001-ben és 2011-ben, megyékre	20
5. Összegzés.....	22

1. Adatforrások, módszertan

A magyar oktatás helyzetéről két fontosabb adatforrás létezik Romániában. Egyrészt az Oktatási Minisztérium összesíti a beiskolázási számokat tanév elején, a megyei tanfelügyelőségek által, másrészt, ezzel párhuzamosan, a Statisztikai Hivatal (INS) is rögzíti az oktatási adatokat. Mindkét intézmény külön jegyzi a magyar nyelvű csoportokba, osztályokba járók számát. A statisztikai hivatal adatai nyilvánosan elérhetők, a minisztériumi adatok kikérhetők.

Az adatok megbízhatósága – mint általában Romániában – alacsony fokú, ez kiderül, ha például összevetjük a 2012-es tanév minisztériumi és INS adatokat. A magyar nyelvű óvodai csoportok esetében a tanfelügyelőségi adatok jelentősen nagyobbak, mint a Statisztikai Hivatalból származóak (lásd. Temes, Arad, Máramaros, Brassó, Fehér). Legalább ennyire furcsa, hogy Szatmár megyében pedig a statisztikai hivatali adat kiugróan magas a minisztériuméhoz képest. A magyar nyelvű alapkú képzésben részt vevők esetében már nagyobb a megfelelés, de a különbségek itt sem elhanyagolhatóak.

1. Tanfelügyelőségi és statisztikai adatok a magyar nyelven tanulókról, 2012/2013-as tanév

Megyék, 2012-es tanév	Óvoda			Alapkú képzés (elemi és általános)		
	Tanügy	INS	Eltérés aránya (%)	Tanügy	INS	Eltérés aránya (%)
Arad	730	590	-19,2	1 491	1 490	-0,1
Beszterce-Naszód	401	438	9,2	833	781	-6,2
Bihar	3 558	3 801	6,8	11 310	11 142	-1,5
Brassó	824	742	-10,0	1 852	1 857	0,3
Fehér	305	279	-8,5	835	834	-0,1
Hargita	8 989	9 351	4,0	25 092	25 182	0,4
Hunyad	348	331	-4,9	571	588	3,0
Kolozs	2 473	2 550	3,1	5 186	5 067	-2,3
Kovászna	5 248	5 234	-0,3	14 393	14 670	1,9
Máramaros	456	399	-12,5	1 013	1 014	0,1
Maros	6 862	7 020	2,3	17 181	17 204	0,1
Szatmár	2 833	3 463	22,2	10 086	10 004	-0,8
Szeben	124	122	-1,6	200	200	0,0
Szilágy	1 574	1 569	-0,3	4 277	4 306	0,7
Temes	522	312	-40,2	588	592	0,7
Erdély (15 megye)	35 247	36 201	2,7	94 908	94 931	0,0

Mostani elemzésünk a Statisztikai Hivatalból származó adatok felhasználásával készül, mivel ezekkel rendelkezünk visszamenőleg 1990-ig.

A statisztikai hivatal idősoros adatbázisa (TEMPO) négy oktatási szintre bontva közli az oktatási rendszerben részt vevő óvodások és diákok számát, a tanítás nyelve szerint, éves és megyei bontásban. Az adatok jelenleg 1990-2013 között érhetőek el, megyei megoszlások 1997-től kezdődően vannak. Az adatokat a tanév kezdésekor és végzésekor összesítik, tartalmazza azokat a diákokat is, akik esti vagy csökkentett látogatású oktatásban vesznek részt, illetve kiterjed mind az állami-, mind pedig a magánoktatás intézményeire, illetve a speciális osztályokban járókra is. Az adatbázis hátránya, hogy az elemi és az általános oktatásban részt vevőket összevonva kezeli. A következő oktatási szintekre kérhetőek le az adatok:

1. Óvodai oktatás (învățământul preșcolar, nivel 0 ISCED), 3-6/7 évesek.
2. Elemi és általános oktatás (învățământul primar și gimnazial, inclusiv special, nivel 1 ISCED și nivel 2 ISCED), 7-14 évesek, I-VIII. osztály. Az előkészítő osztály – annak 2012 évi bevezetése óta – ide kerül beszámításra.
3. Líceumi oktatás (învățământul liceal nivel 3 ISCED), 15-18 évesek, IX-XII, XIII. osztályok, beleértve az elméleti és szaklíceumokat is (liceu, grup școlar).
4. Szakiskolák (învățământul profesional, nivel 3 ISCED) és posztlíceális iskolák (postliceal, nivel 4 ISCED). A 15-17 és 19-21 éves korosztály. (Unitățile de învățământ profesional: scoli de arte si meserii, postliceal și de maștri, publice și private.) Az adatbázisba külön szerepelnek a szakiskolák és a posztlíceális iskolák.

A beiskolázási számok értelmezését a népszámlálási adatokhoz viszonyítva végezzük. Az 1992-es, 2002-es, illetve 2011-es népszámlálások etnikai, koréves adatai segítségével a következő összehasonlításokat végezzük:

- a magyar nemzetiségűek aránya a populáción belül, illetve a magyar nyelvű képzésben résztvevők aránya
- bruttó beóvodázási arány: a 3-6,5 éves korosztályon belül az óvodába járók aránya
- bruttó beiskolázási arány: a 7-14 éves populációban az iskolába járók aránya
- „nyers” anyanyelvi arány: magyar nyelven tanulók aránya a magyar nemzetiségűekhez viszonyítva (ennek megbízhatóságára a tanulmány során kitérünk)

Az adatok értelmezésében alapvető problémát jelent (a kiinduló számok megbízhatóságán túl), hogy a magyar tannyelvű csoportokba, osztályokba járók számottevő része nem magyar nemzetiségűként volt regisztrálva a népszámlálásokon (romák, svábok, vegyes háztartásban élő románok stb.), annak ellenére, hogy anyanyelvük magyar. A 2011-es népszámlálás adatai is jól tükrözik ezt, a magyar anyanyelvűek száma 2,6 százalékkal magasabb, mint a magyar nemzetiségűek száma. Ebből a szempontból a konklúziók levonásában sokkal inkább a tendenciák megfigyelése, mint a konkrét számarányok egyenkénti értékelése fontos.

2. A magyar nyelven tanulók száma és aránya Romániában

Romániai szintjén, a magyar nyelven tanulók összlétszáma évről évre csökken a rendszerváltás után. A csökkenés az alapfokú képzésben a leginkább látványos, 1990 és 2011 között 39 százalékkal csökkent a magyar nyelvű elemi vagy általános iskolába járó gyerekek száma. A 2012-es és 2013-as növekedés az előkészítő osztályok bevezetésének köszönhető, ami egyben az óvodából való korábbi kilépést jelenti.

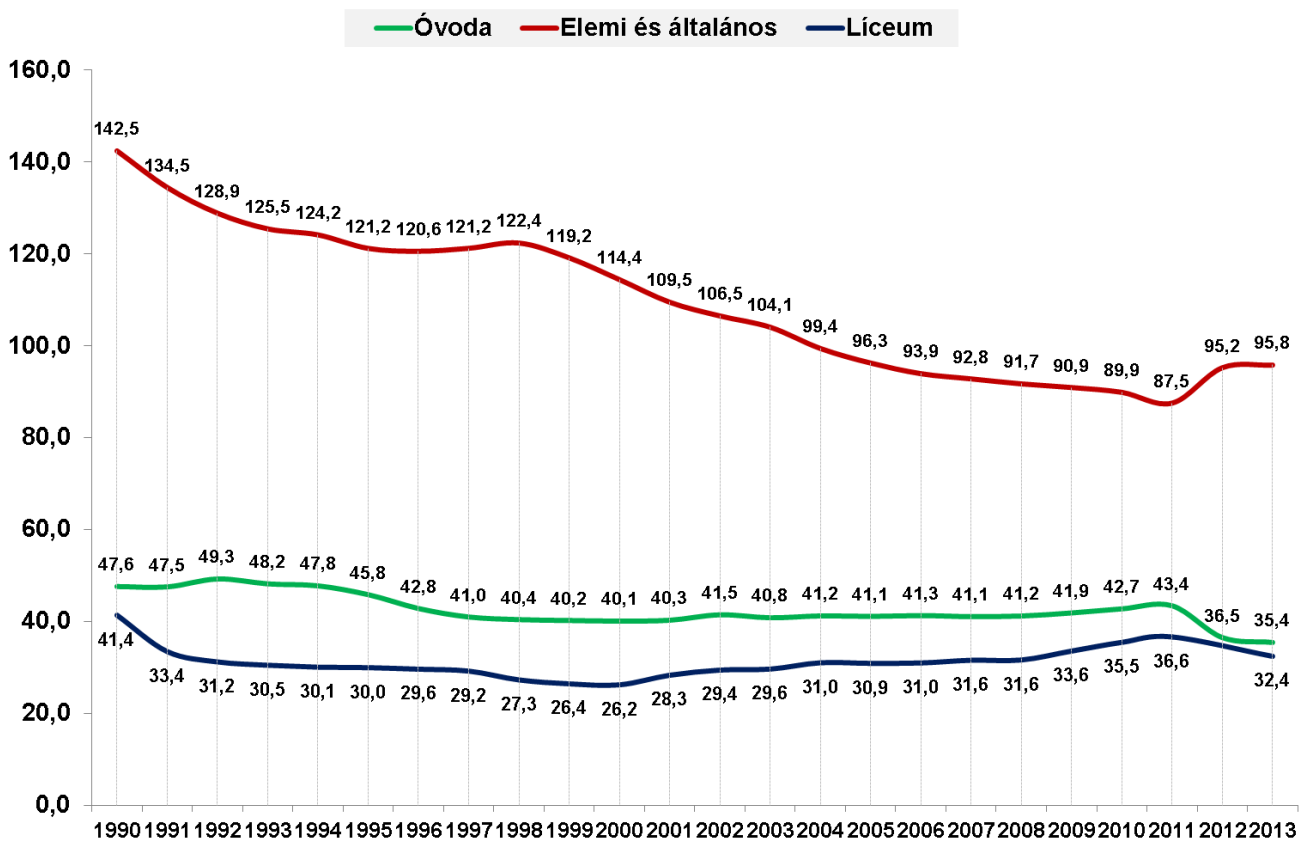
Ezzel szemben az arányok tekintetében pozitív trend figyelhető meg. A magyar oktatásban részt vevők aránya a teljes iskolai populációra vetítve az 1996-os 4,59 százalékos mélypont után folyamatos növekedést mutat (2013-ban 5,19 százalék). Az arányok értelmezéséhez fontos lenne tudnunk a magyar nemzetiségűek arányát az iskoláskorú populációban, viszont erre vonatkozóan megbízható becsléseink csupán a népszámlálási évek koréves adatai alapján vannak. A népszámlálások alapján Romániában a magyar nemzetiségűek aránya 1992-ben 7,1, 2002-ben 6,6, 2011-ben pedig 6,4 százalék. Az iskoláskorú populációban a magyar nemzetiségűek aránya azonban elmarad ezektől az országos arányoktól, elsősorban a kedvezőtlenebb korstruktúra, illetve a nagyobb mértékű migráció következményeként. A népszámlálások koréves adatai szerint a magyarok aránya az iskoláskorú lakosság körében (a 3-18 éves korcsoporton belül), 1992-ben 6,2, 2002-ben pedig 5,7, 2011-ben pedig 5,6 százalékosra tehető.

2. Magyar közoktatás Romániában. Magyar nyelven tanulók száma és aránya.

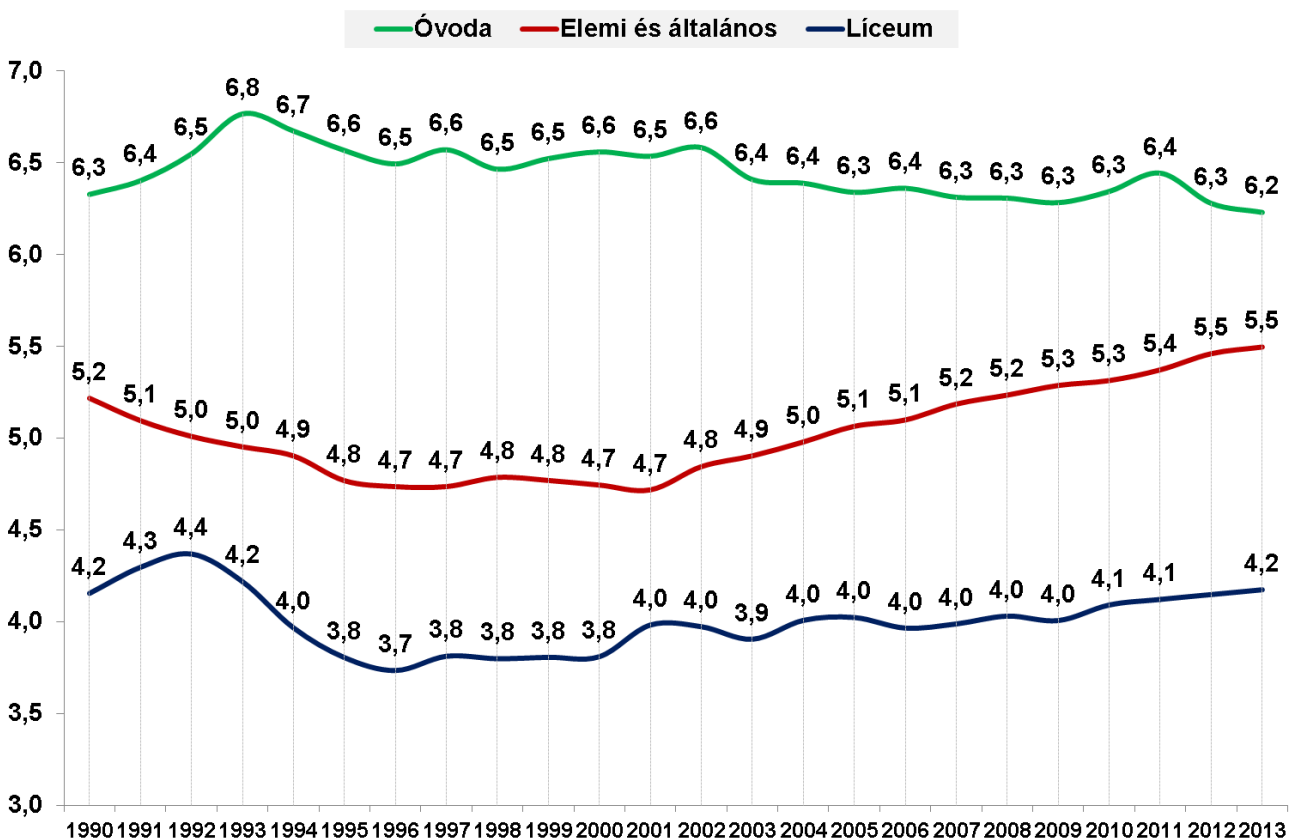
Év	Óvoda	%	Elemi és általános	%	Líceum	%	Szakiskola	%	Posztlíceum	%	Összes	%
1990	47 600	6,33	142 459	5,22	41 367	4,15	4 123	1,13	525	1,80	236 074	4,84
1991	47 530	6,40	134 486	5,10	33 447	4,30	6 380	1,70	1 103	2,01	222 946	4,86
1992	49 255	6,55	128 879	5,01	31 196	4,37	5 738	1,72	969	1,70	216 037	4,88
1993	48 192	6,77	125 480	4,95	30 475	4,22	6 112	2,03	1 058	2,09	211 317	4,89
1994	47 754	6,67	124 167	4,90	30 055	3,97	6 293	2,18	862	1,90	209 131	4,82
1995	45 839	6,57	121 215	4,77	29 950	3,80	5 491	1,92	905	1,66	203 400	4,66
1996	42 816	6,49	120 597	4,74	29 604	3,73	5 272	2,01	753	1,02	199 042	4,59
1997	40 978	6,57	121 244	4,74	29 196	3,81	5 984	2,42	1 087	1,26	198 489	4,63
1998	40 397	6,47	122 385	4,79	27 274	3,80	5 876	2,58	1 347	1,40	197 279	4,67
1999	40 207	6,52	119 157	4,77	26 430	3,81	5 747	2,59	2 094	2,21	193 635	4,69
2000	40 086	6,56	114 420	4,74	26 207	3,81	6 798	2,84	2 362	2,88	189 873	4,71
2001	40 266	6,54	109 498	4,72	28 301	3,98	7 090	2,81	2 001	2,75	187 156	4,71
2002	41 457	6,58	106 515	4,85	29 415	3,97	7 950	2,94	1 658	2,68	186 995	4,79
2003	40 811	6,41	104 068	4,90	29 634	3,90	8 281	2,97	1 427	2,61	184 221	4,78
2004	41 207	6,39	99 428	4,98	31 013	4,01	9 437	3,26	1 457	2,99	182 542	4,86
2005	41 104	6,34	96 266	5,07	30 876	4,02	10 139	3,56	1 512	3,47	179 897	4,94
2006	41 280	6,36	93 944	5,10	30 968	3,97	9 876	3,94	1 152	3,06	177 220	4,98
2007	41 054	6,31	92 816	5,19	31 559	3,99	8 770	3,98	1 102	2,42	175 301	5,01
2008	41 184	6,31	91 732	5,23	31 616	4,03	7 309	3,86	1 268	2,30	173 109	5,04
2009	41 857	6,28	90 930	5,29	33 563	4,01	4 221	3,66	1 185	1,89	171 756	5,05
2010	42 747	6,34	89 887	5,31	35 452	4,09	1 740	3,19	1 376	1,97	172 094	5,13
2011	43 412	6,44	87 541	5,37	36 632	4,12	153	1,24	1 382	1,74	169 424	5,16
2012	36 493	6,28	95 247	5,46	n.a.	n.a.	1 158	5,87	1 612	1,74	n.a.	n.a.
2013	35 431	6,23	95 824	5,50	32 418	4,17	1 926	7,27	1 401	1,36	166 917	5,19

Forrás: INS, Tempo online, SCL103B

**3. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma különböző oktatási szinteken.
Románia. (ezer fő)**

4. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya különböző oktatási szinteken. Románia.

A képet tovább árnyalhatjuk, ha az arányok változását a különböző oktatási szintek, illetve az erdélyi régiókon belül is megvizsgáljuk.

Mindenekelőtt kijelenthető, hogy **a magyar óvodai csoportokba járók aránya folyamatosan meghaladja a magyarság arányát** az adott korcsoportban. Ennek több oka lehet. Egyrészt az óvodai hálózat jelentősen fejlettebb az erdélyi régióban, másrészt feltételezhetően a magyar szülők nagyobb arányban íratják be gyerekeiket, harmadrészt nagy valószínűséggel a magyar nyelvű óvodákban számottevő arányban járnak más nemzetiségű gyermekek is (akik a népszámláláskor romaként vagy románként lettek regisztrálva). Ez utóbbi szempontra visszatérünk a későbbiekben.

A népszámlálások koréves adatai segítségével bruttó beóvodázási arányt számíthatunk, összehasonlítva az adott oktatási szinten tanulók számát a nekik megfelelő korcsoportok létszámával. A beóvodázási arányt az 1991/92-es, a 2001/02-es, illetve a 2011/12-es tanévekre számítjuk. Az óvodások számát a 3 és 6,5 év közötti népességhez hasonlítjuk. Ezek szerint 1991-ben a 3-6,5 évesek 60 százaléka, 2001-ben 80 százaléka, 2011-ben pedig 90 százaléka járt óvodába Romániában¹. Ugyanezek az arányok a magyar nemzetiségűek körében 68, 91, illetve 101 százalék. Amennyiben bekalkuláljuk, hogy a magyar óvodákba járók egy jelentős része nem magyar nemzetiségű, akkor is komolynak tűnik az eltérés, azaz a magyar gyermekeknek az országos átlagnál feltehetően nagyobb hányadát íratják be óvodába.

Év	Románia			Magyarok		
	3-6,5 évesek	Óvodások	%	3-6,5 évesek	Óvodások	%
1991	1 240 643	742 232	59,8	69 831	47 530	68,1
2001	774 848	616 014	79,5	44 039	40 266	91,4
2011	748 407	673 641	90,0	42 875	43 412	101,3

A magyar oktatás szempontjából a legfontosabb az elemi évfolyamokra járók aránya. Sajnálatos módon az INS ezt összesítve közli az V-VIII-as évfolyamokkal. Az I-VIII-as évfolyamok adatainak vizsgálatában figyelembe kell veyük – hogy az óvodai szinthez képest – ezek a kötelező oktatás részét képezik. Azt láthatjuk, hogy a kötelező oktatás e két szintjén, a magyar nyelven tanulók aránya a teljes oktatási populációban pozitív trendeket követ. 1990 és 2001 között alapvetően egy csökkenő tendencia volt (2001-ben az alapfokú képzésben a magyarok aránya 4,7 százalékos), **2002-től kezdődően folyamatosan növekszik a magyarul tanulók aránya az alapfokú képzésben**. Feltételezhetően az elemi oktatásban még jobb az arány, és megközelíti a magyarok arányát.

Az ezredfordulót megelőzően az magyar tannyelvű alapfokú képzésben részt vevők aránya jelentősen elmaradt a populáción belüli aránytól. 1991-ben a 7-14 éves lakosság körében a magyarok aránya 6,2 százalék, a magyarul tanulóké pedig 5,1 százalék. 2001-ben már valamelyest csökken a különbség, a populációban 5,6, a tanulók között 4,7 százalék a magyarok aránya. 2011-ben a vonatkozó korcsoportban az arány 5,7, a tanulók körében 5,4 százalék. A népesség, illetve a tanulási nyelv aránykülönbségeinek csökkenése egyszerre több tényezőnek köszönhető:

- Egyrészt feltételezhető, hogy a magyar nemzetiségű gyerekek egyre nagyobb hányada anyanyelvén végzi az elemi és az általános iskolát. A pozitív trend ugyanakkor azzal is

¹ A beóvodázási arány a 2001/02-es tanévben, az Oktatási Minisztérium 2005-ös jelentése szerint 67,5 százalékos. <http://www.edu.ro/index.php?module=uploads&func=download&fileId=2222>. A minisztériumi jelentés a 3-7 éves korosztályhoz viszonyítja az óvodások számát.

szorosan összefügg, hogy az elmúlt két évtizedben jelentős mértékű tömbösödés figyelhető meg az erdélyi magyar népesség körében. A jelen tanulmányban használt régiós besorolások alapján a 1992-ben a Székelyföldön az erdélyi magyarok 45 százaléka élt, ez az arány 2011-ben már 50 százalék. Ugyanebben a periódusban a szóránymegyék súlya 31 százalékról 25 százalékra csökkent.

- Másrészt a kiegyenlítődés annak is köszönhető, hogy egyre nő a magyar oktatáson belül a magyar anyanyelvű, de nem „népszámlálási magyarok” aránya. A magyar nyelven tanulók között olyanok is vannak, akiket a népszámlálások időpontjában más nemzetiségűnek regisztráltak (románok, románok, svábok). Ennek a csoportnak a méretére vonatkozó megbízható adatok viszont nem állnak rendelkezésre. Erre utalhat, hogy a magyar anyanyelvűek aránya 2,6 százalékkal nagyobb volt, mint a magyar nemzetiségűek aránya a 2011-es népszámlálás szerint.
- Harmadrészt vannak arra utaló jelek is, hogy ez elmúlt években – elsősorban szóránnyterületen – alacsony számban bár, de az óvodák után a magyar elemi oktatásban is megjelentek nem magyar anyanyelvű, magyarul nem is beszélő diákok, akik a míg „papíron” magyar, a valóságban román nyelvű oktatásban részesülnek.
- Negyedrészt az is egyértelműnek tűnik, hogy a magyarok és a románok korstruktúrája közötti eltérés csökkent az elmúlt évtizedben, elsősorban a kivándorlás etnikai kiegyenlítődése következtében.

A pozitív irány ellenére azt is figyelembe kell veyük, hogy a magyar nyelven tanulók aránya továbbra sem éri el az iskoláskorú populációban regisztrált etnikai arányokat. Figyelembe véve azt is, hogy a magyar anyanyelvűek száma meghaladja a magyar nemzetiségűekét, kijelenthető, hogy a magyar gyerekek egy jelentős része továbbra sem anyanyelvén kezdi meg iskolai tanulmányait.

Elvégezve az összehasonlításokat az 1991-ben, a 2001-ben, illetve a 2011-ben regisztrált 7-14 évesek száma és az alapfokú képzésben részt vevők között, érdekes megállapításokat tehetünk.

Év	Románia			Magyarok		
	7-14 évesek	Összes alapfok	%	7-14 évesek	Magyar alapfok	%
1991	2 870 587	2 639 279	91,9	178 214	134 486	75,5
2001	2 308 775	2 320 536	100,5	128 241	109 498	85,4
2011	1 715 333	1 629 406	95,0	97 243	87 541	90,0

Úgy tűnik, hogy 1991-ben Romániában a 7-14 évesek 92 százaléka járt iskolába, 2001-re ez jelentősen javult. Bár a bruttó beiskolázási arány² meghaladhatja a 100 százalékot (mivel nem teljes az átfedés az iskoláskorú populáció és az iskolába járók kora között, vannak lemaradók stb.), a 2001-es 100,5 százalékos, illetve a 2011-es 95 százalékos romániai arány nagy valószínűséggel az adatok inkonzisztenciájára is utal³.

² A bruttó beiskolázási arány (rata bruta de cuprindere) megegyezik az adott oktatási szintre beiratkozott diákok teljes számának és az ugyanazon korcsoportba tartozó népesség számának a hányadosával.

³ A beiskolázási arány a 2001/02-es tanévben, az Oktatási Minisztérium 2005-ös jelentése szerint 97 százalékos az elemi és általános oktatást illetően. <http://www.edu.ro/index.php?module=uploads&func=download&fileId=2222>. A minisztérium jelentése szerint 2003-tól lépi át a beiskolázási arány a 100 százalékot.

Magyar vonatkozásban a koréves népesség és az oktatásban részt vevők hányadosa nem csupán a beiskolázási arányszámot mutatja, hanem – bár korlátozottan – az anyanyelven tanulók arányáról is nyújt információt. Ahhoz, hogy az anyanyelven tanulók ilyen „nyers” arányát kiszámítsuk a fenti adatok alapján, legalább két – egyenként vitatatható – munkahipotézist el kell fogadnunk: 1) feltételezzük, hogy a bruttó beiskolázási arányszám megegyezik a teljes népesség és a magyar népesség esetében, 2) feltételezzük, hogy csak magyar nemzetiségűeknek regisztráltak tanulnak magyar nyelven. Amennyiben ezek a feltételezések igazak lennének, azt mondhatnánk, hogy 1991-ben a magyar nemzetiségű diákok 82, 2001-ben pedig 85, 2011-ben pedig 95 százalékuk végezte anyanyelvén az elemi és általános iskolai képzést.

Intuitív módon, a valósághoz közelítve a hipotéziseket, ha azt feltételezzük, hogy a beiskolázási arány 98 százalékos, illetve hogy a magyar anyanyelvűek száma 4-5 százalékkal magasabb a magyar nemzetiségűnek regisztráltaknál, **a nem anyanyelvükön tanuló magyar gyerekek arányát 12-14 százalék közöttire becsülhetjük a 2011-es tanévben.**

3. Beiskolázási arányok régiók szerint

1. Székelyföld

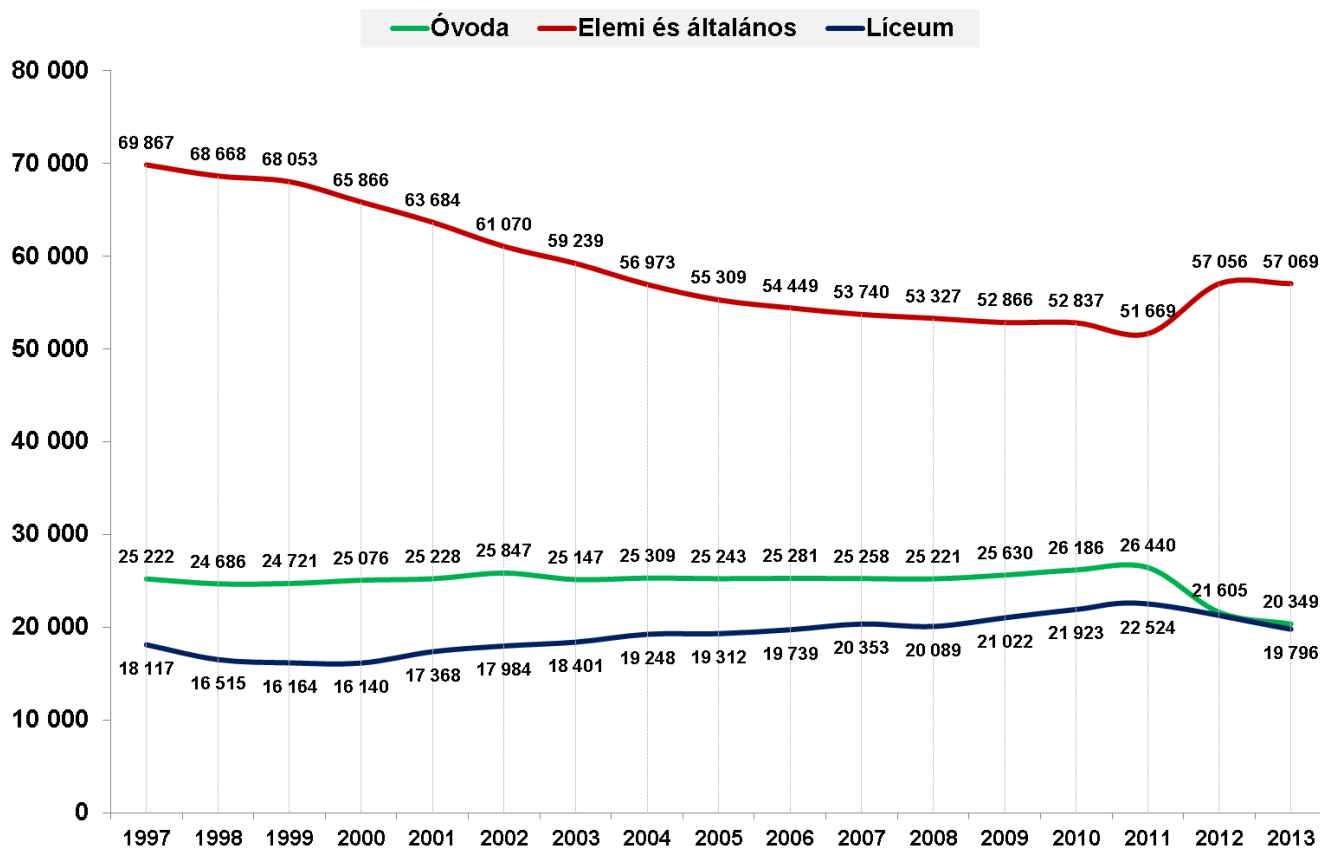
Régiók szintjén az 1997-2013-as periódust tudjuk nyomon követni, ekkortól publikusak a megyei szintű adatok.

Székelyföld (Hargita, Maros, Kovászna megyék) esetében viszonylag stabil a magyar oktatásban részt vevő diákok aránya 1997 és 2011 között. A népszámlálási adatok alapján a három megyében a magyarok aránya 1992-ben 60,7, 2002-ben 59,2, 2011-ben pedig 58,7 százalékos. A magyar lakosság száma 15 százalékkal csökkent 1992 és 2011 között.

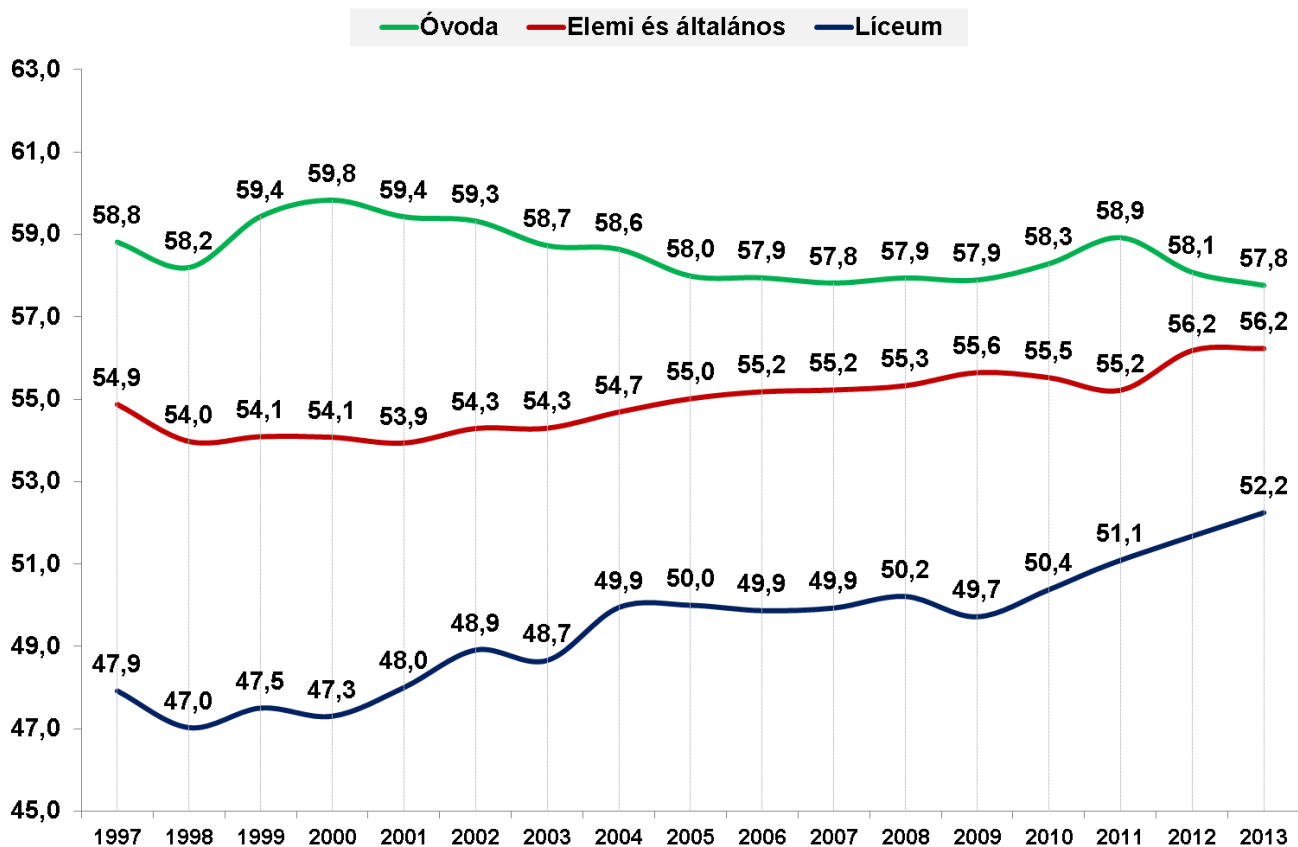
1. Magyar közoktatás Székelyföldön. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma és aránya.

Székelyföld	Óvoda	%	Elemi és általános	%	Líceum	%
1997	25 222	58,8	69 867	54,9	18 117	47,9
1998	24 686	58,2	68 668	54,0	16 515	47,0
1999	24 721	59,4	68 053	54,1	16 164	47,5
2000	25 076	59,8	65 866	54,1	16 140	47,3
2001	25 228	59,4	63 684	53,9	17 368	48,0
2002	25 847	59,3	61 070	54,3	17 984	48,9
2003	25 147	58,7	59 239	54,3	18 401	48,7
2004	25 309	58,6	56 973	54,7	19 248	49,9
2005	25 243	58,0	55 309	55,0	19 312	50,0
2006	25 281	57,9	54 449	55,2	19 739	49,9
2007	25 258	57,8	53 740	55,2	20 353	49,9
2008	25 221	57,9	53 327	55,3	20 089	50,2
2009	25 630	57,9	52 866	55,6	21 022	49,7
2010	26 186	58,3	52 837	55,5	21 923	50,4
2011	26 440	58,9	51 669	55,2	22 524	51,1
2012	21 605	58,1	57 056	56,2	n.a.	n.a.
2013	20 349	57,8	57 069	56,2	19 796	52,2

5. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma. Székelyföld.

6. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya. Székelyföld.

A magyar óvodákba tanulók száma stabil, 25-26 ezer fő között mozog az elemzett periódusban, 2009-től enyhén növekszik. A 2012-es visszaesés az előkészítő osztályok beindításának köszönhető, amely értelmében a 6 évet betöltöttek kötelező módon iskolai intézményben, előkészítő osztályokba kezdik el tanulmányaikat. Az óvodában járókon belül a magyar nyelven tanulók aránya 57,8-59,8 százalék közötti. A koréves népszámlálási adatok alapján az óvodáskorú népesség körében a magyarok aránya 55 százalékra tehető, mind 2001-ben, mind pedig 2011-ben. Tehát az óvodások esetében is – akárcsak Románia szintjén – felülreprezentáltak a magyar nyelven tanulók.

	Székelyföld összesen			Székelyföldi magyarok		
	3-6,5 évesek	Óvodások	%	3-6,5 évesek	Óvodások	%
2001	42 710	42 451	99,4	23 446	25 228	107,6
2011	43 655	44 873	102,8	23 932	26 440	110,5

Erre utalnak a bruttó beóvodázási arányok is, míg a 2001-ben teljes lakosság 99 százaléka járt óvodába, a magyarok esetében ez az arányszám 107,6 százalékos, 2011-ben pedig 110 százalék fölötti. Az adatok arra engednek következtetni, hogy az óvodát magyar nyelven járók minimum 7-9 százaléka (a valóságban ez az arány nyilván nagyobb) a népszámlálások alkalmával nem magyar nemzetiségűnek (elsősorban romának) volt regisztrálva.

Az elemi és általános oktatás szintjén folyamatosan csökken a magyarul tanulók száma. A három székelyföldi megyében 1997-ben 70 ezren tanultak magyarul az alapfokú képzésben, 2011-ben már csak 51,7 ezren. Kovászna megyében 30 százalékkal, Hargita és Maros megyében 24-25 százalékkal csökkent a magyar iskolába járók száma az elmúlt tizenöt évben, ami alapvetően a gyermekvállalási kedv visszaesésével magyarázható. 1991-ben a 7-14 éves korú magyar nemzetiségűek száma 88 ezer, ez 2001-re 26 százalékkal apad (65 ezer főre), 2011-re további 19 százalékkal csökken (53 ezer főre).

A folyamatosan stabil óvodások, és az egyre csökkenő alapfokon tanulók száma ugyanakkor további kérdéseket vet fel. Az óvodások számából kiindulva azt várnánk, hogy 2005-től (ekkor lép iskolába az 1991-es kohorsz, akik 1997-ben még óvodában voltak) az alapfokú képzésben részt vevők száma is stabilizálódjon. Az okok többértékűek lehetnek: az óvodás populáció folyamatos szinten tartása nem magyar nemzetiségűekkel, tannyelv-váltás az elemi és az általános iskolai szintek között (elsősorban Maros megyében), korai iskolaelhagyás, migráció.

A magyarok aránya mind az iskoláskorú populációban, mind pedig az iskolába járók esetében 54-55 százalék közötti, a két arány nagyjából megegyezik, illetve 2001 és 2011 között sem változik. A bruttó beiskolázási arányok is azt mutatják, hogy a magyar nemzetiségűek többsége anyanyelvén végezné az alapfokú képzést, ha kizárólag a magyar nemzetiségűeknek regisztráltak tanulnának magyar nyelven.

	Székelyföld összesen			Székelyföldi magyarok		
	7-14 évesek	Összes alapfok	%	7-14 évesek	Magyar alapfok	%
2001	119 815	118 067	98,5	65 331	63 684	97,5
2011	97 176	93 569	96,3	52 991	51 669	97,5

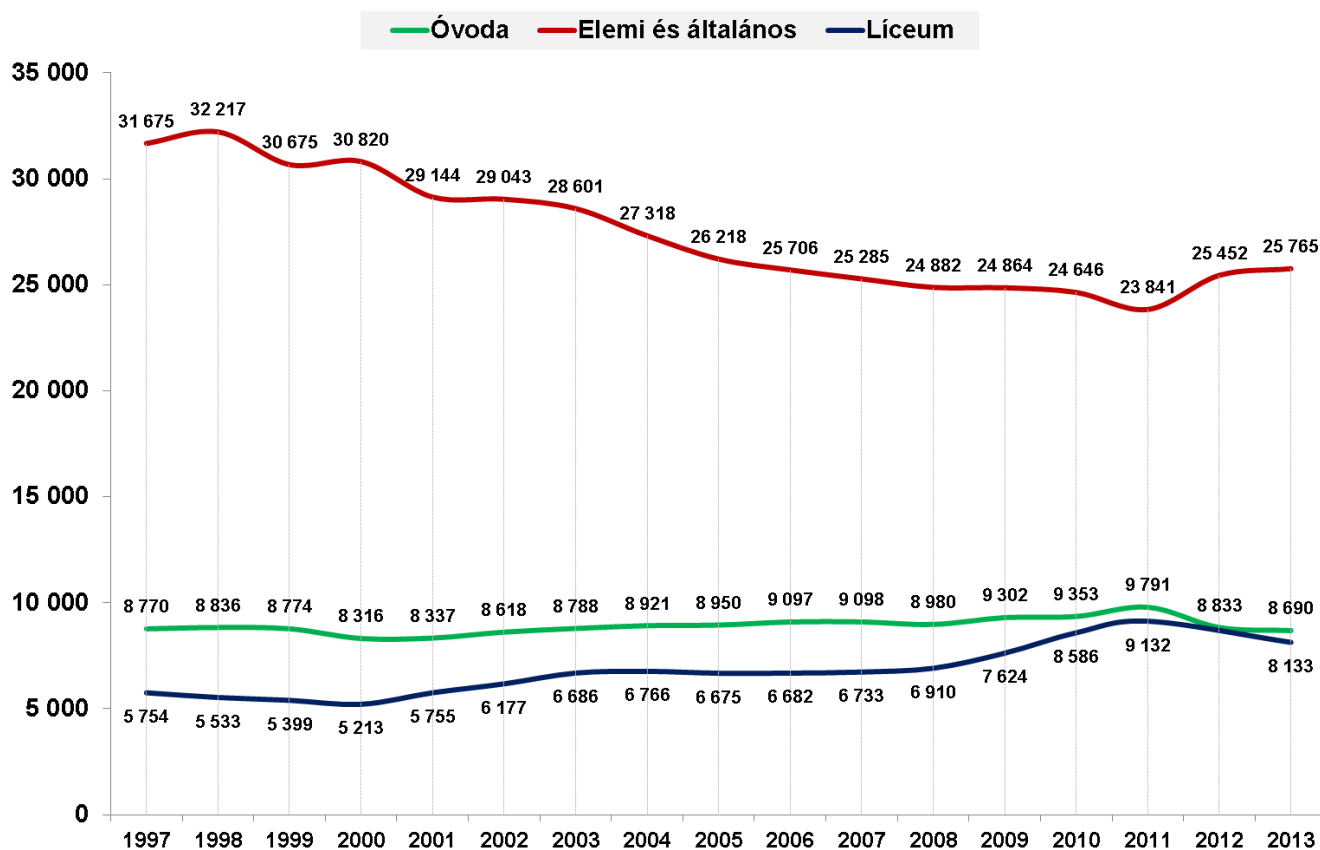
2. Partium

Partiumban (Bihar, Szatmár, Szilágy megyék) esetében enyhén növekvő tendenciát figyelhetünk meg a magyar oktatásban részt vevők arányában 1997 és 2011 között. A népszámlálási adatok alapján a három megyében a magyarok aránya 1992-ben 29,5, 2002-ben 28,2, 2011-ben pedig 27,5 százalékos. A magyar lakosság száma 18 százalékkal csökkent 1992 és 2011 között. Az erdélyi magyarság belső arányait tekintve a partiumi megyékben 1992-ben a magyarok 24 százaléka élt, ez 2011-re 25 százalékra emelkedett.

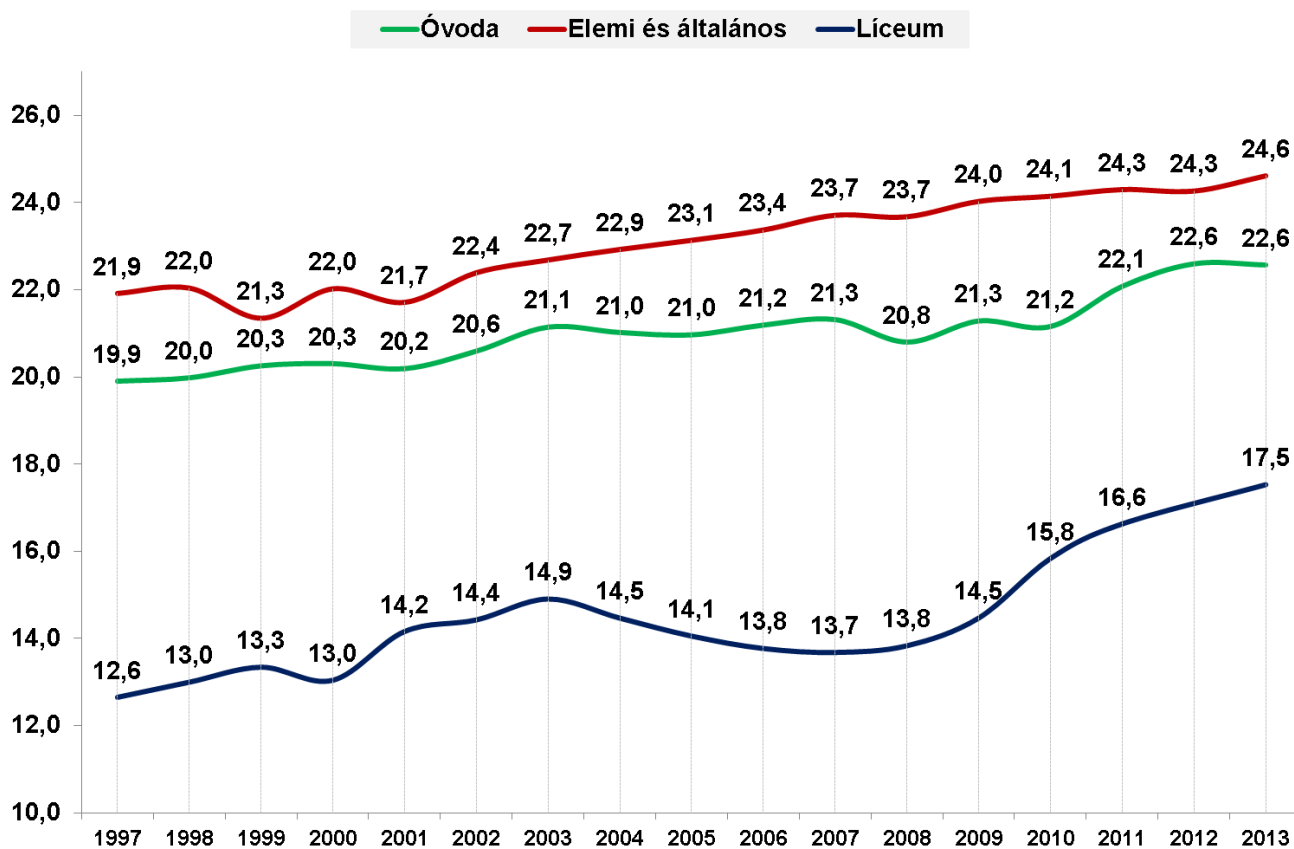
2. Magyar közoktatás a Partiumban. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma és aránya.

Partium	Óvoda	%	Elemi és általános	%	Líceum	%
1997	8 770	19,9	31 675	21,9	5 754	12,6
1998	8 836	20,0	32 217	22,0	5 533	13,0
1999	8 774	20,3	30 675	21,3	5 399	13,3
2000	8 316	20,3	30 820	22,0	5 213	13,0
2001	8 337	20,2	29 144	21,7	5 755	14,2
2002	8 618	20,6	29 043	22,4	6 177	14,4
2003	8 788	21,1	28 601	22,7	6 686	14,9
2004	8 921	21,0	27 318	22,9	6 766	14,5
2005	8 950	21,0	26 218	23,1	6 675	14,1
2006	9 097	21,2	25 706	23,4	6 682	13,8
2007	9 098	21,3	25 285	23,7	6 733	13,7
2008	8 980	20,8	24 882	23,7	6 910	13,8
2009	9 302	21,3	24 864	24,0	7 624	14,5
2010	9 353	21,2	24 646	24,1	8 586	15,8
2011	9 791	22,1	23 841	24,3	9 132	16,6
2012	8 833	22,6	25 452	24,3	n.a.	n.a.
2013	8 690	22,6	25 765	24,6	8 133	17,5

7. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma. Partium.

8. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya. Partium.

Partiumi sajátosság, hogy a magyar óvodákban tanulók aránya jelentősen elmarad a népességen belüli magyar aránytól, elsősorban Szatmár és Bihar megyében. A magyar óvodákban tanulók száma enyhén növekszik 1997 és 2011 között, illetve javul az óvodásokon belüli arány is 20-ról 22 százalékra, ugyanakkor ez továbbra is alatta marad a koréves adatok által 2001-ben és 2011-ben is 24 százalékra becsülhető népességen belüli nemzetiségi aránytól.

	Partium összesen			Partiumi magyarok		
	3-6,5 évesek	Óvodások	%	3-6,5 évesek	Óvodások	%
2001	45 610	41 290	90,5	10 997	8 337	75,8
2011	45 037	44 347	98,5	10 874	9 791	90,0

A 2001/2002-es tanévre kiszámított beóvodázási arányok is ezt a lemaradást támasztják alá. Míg a teljes 3-6,5 éves populáció 91 százaléka be volt íratva óvodába, a magyarok esetében ez az arány csupán 76 százalék. Ez alapján az becsülhető (elfogadva korábbi elméleti munkahipotéziseinket), hogy az óvodát anyanyelven végzők maximális aránya 84 százalékos (Szatmárban 79, Biharban 80, Szilágyban 97 százalékos) a magyar nemzetiségűek esetében. 2011-re az összlakosság szintjén nő az óvodába járók aránya, viszont úgy tűnik, hogy a magyar nemzetiségű gyerekek jelentős rész továbbra sem magyar nyelvű csoportokba jár, különösképpen, ha figyelembe vesszük, hogy a magukat más nemzetiségűeknek regisztrálók, de magyar anyanyelvűek száma (svábok, romák) ebben a régióban talán a leginkább jelentős. A lemaradás hátterében a magyar óvodai hálózat fejletlenségét feltételezhetjük a két határmenti megyében.

Az alapfokú képzésről már valamivel kedvezőbb képet kapunk. A 7-14 éves korosztályban a magyarok aránya 2001-ben 24,4 százalékos, a magyar tannyelvű iskolába járók hányada 21,7 százalék, 2011-ben ugyanezek az arányok 24,3, illetve 23,8 százalék. Székelyföldre hasonlóan itt is folyamatosan csökken az iskolások abszolút száma. Az iskoláskorú népesség (7-14 évesek) 1991-ben 43,3 ezer, 2001-ben 32,9 ezer, 2011-ben 25,1 ezer, a fogyás mindkét népszámlálás között 24 százalékos.

A bruttó beiskolázási számok kedvezőtlenebbek, mint Székelyföldön, ezek alapján a partiumi magyarok csak 89 százaléka tanult volna anyanyelvén 2001-ben, ha a magyar nyelvű oktatásban kizárólag a magyar nemzetiségűeknek regisztráltak tanultak volna.

	Partium összesen			Partiumi magyarok		
	7-14 évesek	Összes alapfok	%	7-14 évesek	Magyar alapfok	%
2001	134 844	134 235	99,5	32 878	29 144	88,6
2011	103 362	98 114	94,9	25 158	23 841	94,8

A Partium esetében érdemes kitérni a középiskolai szintre is, mivel jelentősen elmarad a magyar nyelven tanulók aránya a populáción belüli aránytól. Nagy valószínűséggel ennek fő oka a magyar szakoktatási intézményhálózat fejletlensége, elsősorban Bihar és Szatmár megyékben. Pozitív fejleménynek könyvelhető el, hogy 2009-től jelentős javulás kezdődik, folyamatosan növekszik a magyarok aránya a középiskolát végzők körében.

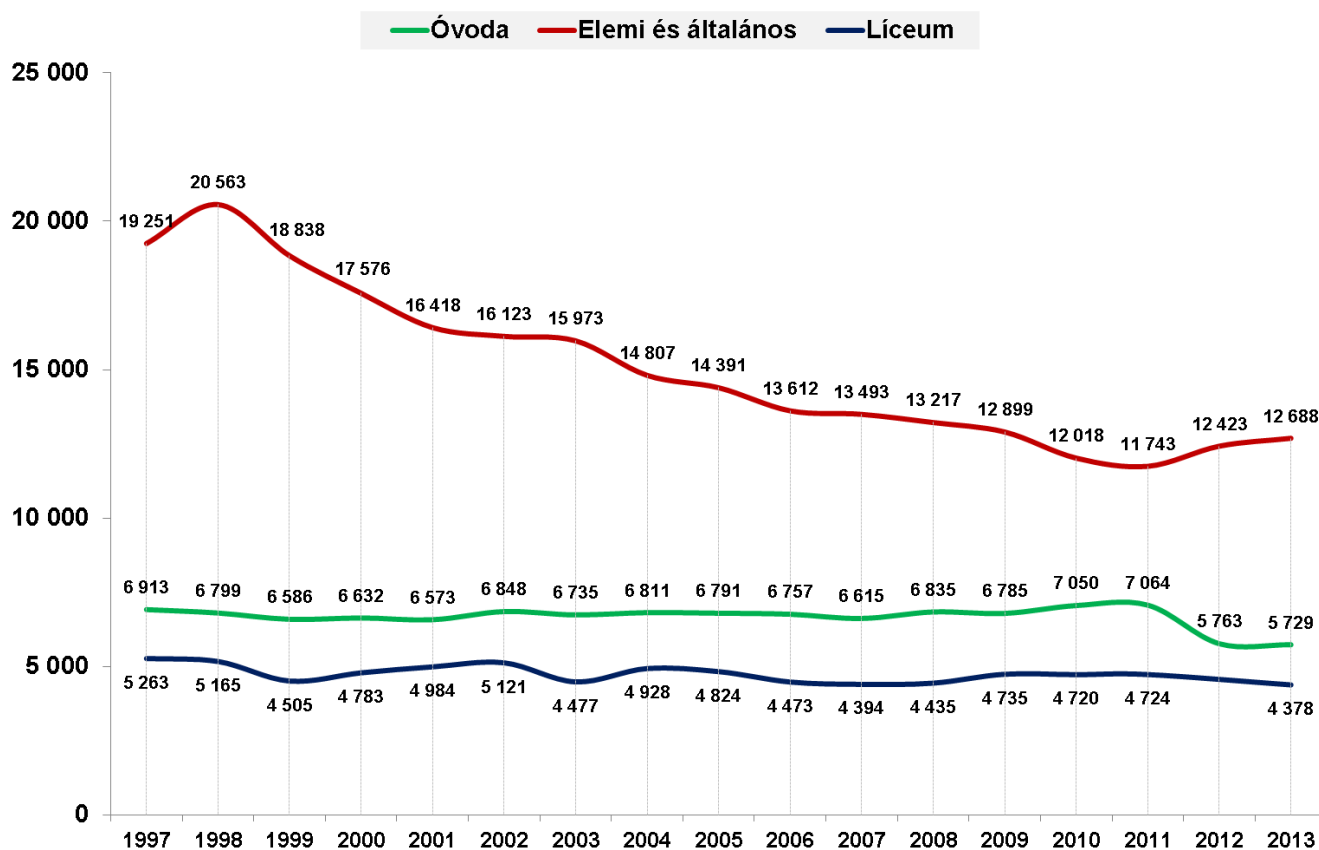
3. Szórvány

A Szórvány kategóriába sorolt megyékben (Arad, Beszterce, Brassó, Fehér, Hunyad, Kolozs, Mára maros, Szeben, Temes) a legkedvezőtlenebb a magyar oktatás helyzete. Pozitív trend, hogy az óvodások és az alapfokú iskolai tanulmányaikat végzők esetében sikerült stabilizálni a magyarul tanulók arányát, illetve a magyar óvodákba járók gyerekek száma is kiegyenlített az elemzett tizenöt év során. A probléma ott tevődik fel, hogy ezek az arányok jelentősen elmaradnak a magyar lakosság populáción belüli súlyától. A kilenc megyében a magyarok aránya 1992-ben 10,1, 2002-ben 8,8, 2011-ben pedig 7,5 százalékos a népszámlálási adatok alapján. A magyar lakosság száma 168 ezerrel (35 százalékkal) csökkent 1992-2011 között. Ebből kifolyólag az Erdélyen belüli súlya is csökkent a szórványnak, míg 1992-ben ezekben a megyékben élt az erdélyi magyarság 31 százaléka, ez 25 százalékra apadt 2011-re. Az adatok értelmezésénél azt is figyelembe kell venni, hogy jelentősek az eltérések az egyes megyék között, a fontosabb különbségekre kitérünk.

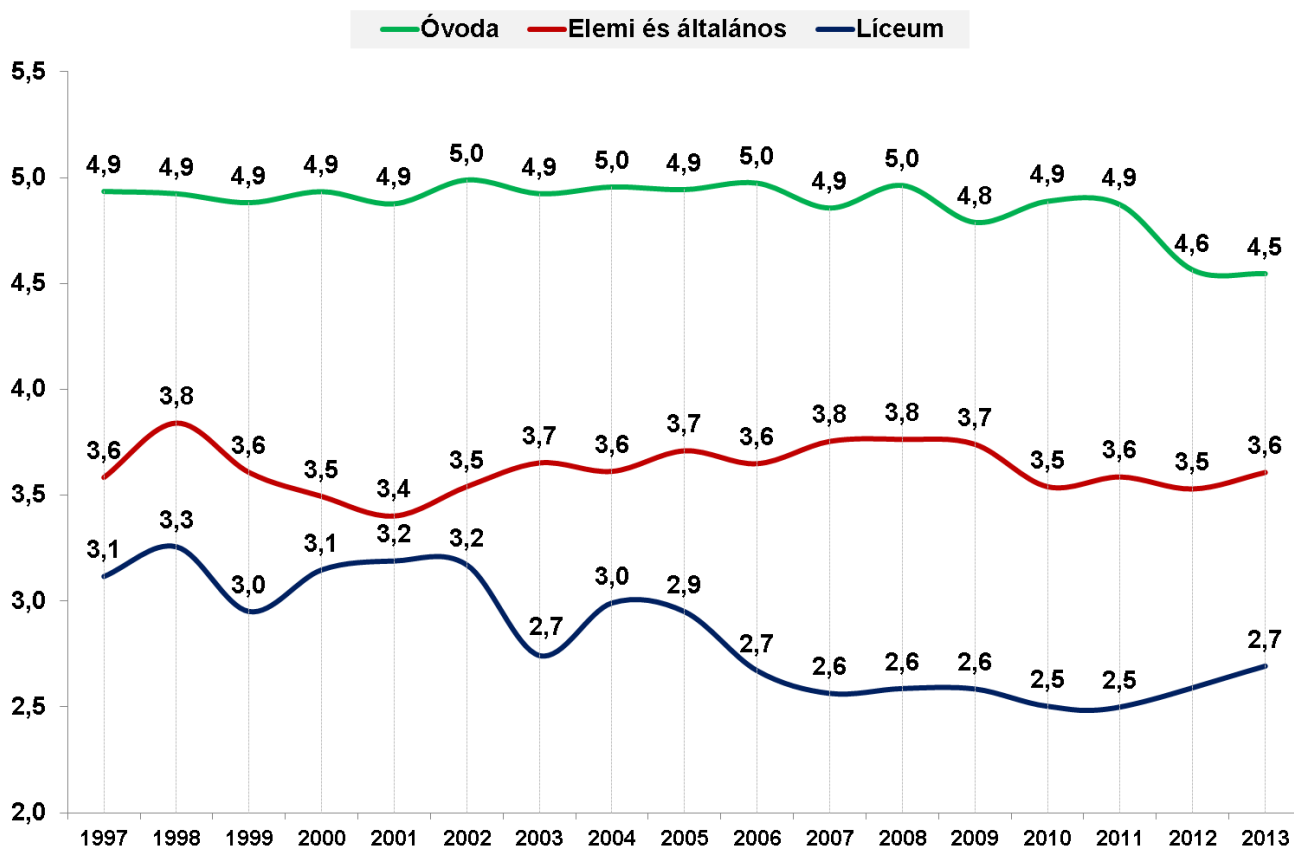
3. Magyar közoktatás a Szórványban. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma és aránya.

Szórvány	Óvoda	%	Elemi és általános	%	Líceum	%
1997	6 913	4,9	19 251	3,6	5 263	3,1
1998	6 799	4,9	20 563	3,8	5 165	3,3
1999	6 586	4,9	18 838	3,6	4 505	3,0
2000	6 632	4,9	17 576	3,5	4 783	3,1
2001	6 573	4,9	16 418	3,4	4 984	3,2
2002	6 848	5,0	16 123	3,5	5 121	3,2
2003	6 735	4,9	15 973	3,7	4 477	2,7
2004	6 811	5,0	14 807	3,6	4 928	3,0
2005	6 791	4,9	14 391	3,7	4 824	2,9
2006	6 757	5,0	13 612	3,6	4 473	2,7
2007	6 615	4,9	13 493	3,8	4 394	2,6
2008	6 835	5,0	13 217	3,8	4 435	2,6
2009	6 785	4,8	12 899	3,7	4 735	2,6
2010	7 050	4,9	12 018	3,5	4 720	2,5
2011	7 064	4,9	11 743	3,6	4 724	2,5
2012	5 763	4,6	12 423	3,5	n.a.	n.a.
2013	5 729	4,5	12 688	3,6	4 378	2,7

9. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok száma. Szórvány.

10. Magyar nyelven tanuló óvodások és diákok aránya. Szórvány.

A szórványban, akár csak Románia vagy Székelyföld esetében az óvodába járók körében a legmagasabb a magyarul tanulók aránya, viszonyítva a többi oktatási szinthez. Pozitív tendencia, hogy a magyar óvodások száma és aránya stabil 1997-2011 között, 6,5-7 ezren járnak magyar óvodai csoportba (azonban tény, hogy ez sok esetben csak „papíron” magyar nyelvű csoportot jelent), ami 5 százalék körüli arányt jelent. A 2001-es koréves adatok alapján, az óvodáskorú népességben belül a magyarok aránya 5,8, 2011-ben 5 százalék. Figyelembe véve a magyar lakosság jelentős csökkenését ezekben a régiókban, feltételezhetjük, hogy az a magyar nyelvű csoportokba beíratott óvodások aránya egyre inkább megközelíti a magyarok népességben belüli arányát. Ez feltehetően azért lehetséges, mert ezeken a területeken a magyar nyelvű csoportokban igen jelentős mértékben megnőtt a nem magyar nemzetiségű (elsősorban román) gyermekek aránya.

	Szórvány összesen			Szórvány magyarok		
	3-6,5 évesek	Óvodások	%	3-6,5 évesek	Óvodások	%
2001	157 215	134 779	85,7	9 054	6 573	72,6
2011	154 659	144 980	93,7	7 734	7 064	91,3

A teljes népességre vonatkozó 2001-es bruttó beóvodázási arány a szórvány megyékben a legalacsonyabb Erdélyen belül (86 százalékos), de még itt is magasabb az országos arányszámnál. A magyarok esetében ugyanez az arány 73 százalékos.

Az alapkörű képzés sokkal kedvezőtlenebb a magyar nyelven tanulók arányait tekintve. Nagy valószínűség szerint már az iskolába iratkozásnál jelentősebb a román nyelvű osztályokba való bekerülés, és hangsúlyos az általános iskolába való átlépéskor is a tannyelv-váltás. (Főképp, hogy a magyar csoportokba járó óvodások jó része nem magyar anyanyelvű, így számára nem reális alternatíva a magyar iskola.) A 7-14 éves korosztályban a magyarok aránya a szórványban 6 százalékos, ezzel szemben az alapkörű képzésben részt vevők körében csupán 3,4 százalékos 2001-ben. 2011-ben 5,3 százalék az etnikai arány, illetve 3,8 százalék a magyar nyelvű osztályokban járóké. A bruttó beiskolázási arányszám így 58 százalékos 2001-ben, illetve 64 százalékos tíz évvel később.

	Szórvány összesen			Szórvány magyarok		
	7-14 évesek	Összes alapkörű	%	7-14 évesek	Magyar alapkörű	%
2001	475 902	482 611	101,4	28 361	16 418	57,9
2011	344 072	327 422	95,2	18 311	11 743	64,1

Itt is említést kell tennünk a megyék közötti tekintélyes különbségekről: Kolozsban (80 százalék), Besztercén (71 százalék), Brassóban (68 százalék), Fehérben (66 százalék), Aradban (54 százalék), Hunyadban (38 százalék), Máramarosban (37 százalék), Szebenben és Temesben 30 százalék az anyanyelven tanulók becsült aránya 2001-ben. 2011-re javul a helyzet, viszont Szeben és Temes megyékben továbbra is egyharmad körül alakul az anyanyelvükön tanuló magyar gyermekek nyers arányszáma. Máramarosban 50 százalék, Hunyad, Arad és Brassó megyékben kétharmad körülire becsülhető ez az arányszám.

A szórványmegyék nem kezelhetők egységesen. Az egyes megyéken belüli települési térszerkezet etnikai szempontból jelentősen eltér. A magyar oktatás fenntarthatósága szempontjából egy olyan mutatót számítottunk, amely figyelembe veszi a megyén belüli etnikai térszerkezetet mind a magyarok aránya, mind pedig az abszolút számok tekintetében. Kiszámítottuk, hogy az egyes megyén belül a magyarok mekkora aránya élt 2002-ben olyan településeken (községi szinten), ahol a magyarság súlya meghaladja a 20 százalékot, illetve, hogy a magyarok mekkora hányada él olyan településeken a megyén belül, ahol legalább 500 magyar van. Az 500-as lélekszám egyrészt az alapfokú képzés fenntarthatóságának hozzávetőleges alsó küszöbét jelenti, másrészt ez az a határ, amely alatt a magyarok számbeli fogyása drasztikusnak (20 százalék felettinek) tekinthető a 2002-es és 2011-es népszámlálások között. A fenntarthatósági skálán az erdélyi megyék közül Kovászna és Hargita képviseli a felső határt (100-100 pont), Krassó-Szörény pedig 0 ponttal a viszonyítási alap. Az így kialakított skála szorosan összefügg más, az etnikai reprodukciót vagy mobilizációt jelző mutatókkal, például a vegyes házasságok arányával vagy éppen az RMDSZ mozgósító képességével az egyes szórványmegyékben. A következőkben a rangsorok szerint mutatjuk be az általunk elemzett kilenc megye helyzetét:

Megye	Magyarok aránya (2002)	Fenntarthatósági skálaérték	Rangsor ↓	Rangsorok			
				Nyers anyanyelvi arány (2001)	Nyers anyanyelvi arány (2011)	Homogén házasságok (1992-2001)	Etnikai mobilizáció a parlamenti választásokon (2004)
Kolozs	17,4	69	1	1	1	1	2
Brassó	8,7	66	2	4	3	4	3
Máramaros	9,1	62	3	7	7	6	6
Beszterce	5,9	61	4	3	2	3	1
Arad	10,7	60	5	5	5	5	7
Fehér	5,4	52	6	2	4	2	4
Hunyad	5,2	50	7	6	6	7	5
Temes	7,5	37	8	8	8	9	9
Szeben	3,6	29	9	9	9	8	8

Kolozs megye található a legjobb helyzetben az etnikai térszerkezet tekintetében, és ennek megfelelően tartja az első helyet az anyanyelven tanuló magyar diákok szempontjából, illetve a vegyes házasságok aránya is itt a legkisebb a szórványmegyék közül. Temes és Szeben, a rangsor másik végén őrzi pozícióit, az anyanyelvükön tanuló magyarok alacsony aránya egyértelműen a megyéken belüli kedvezőtlen etnikai térszerkezetnek köszönhető. Arad megye középmezőnyben helyezkedik el, a legtöbb mutató szerint.

A vártnál jobban Fehér, Beszterce-Naszód, illetve kicsivel Hunyad megye szerepel rangsorunkban. Fehérben, egy kedvezőtlen etnikai térszerkezet mellett sikerül relatív jobb eredményeket elérni, mint például Máramaros, Brassó vagy Beszterce megyékben. Hasonló helyzetben van Beszterce-Naszód is, amely 1-2 helyezéssel jobbat foglal el „képességeihez” viszonyítva.

Brassó megye adottságaihoz képest kevéssel alul teljesít, mind az oktatás, mind pedig egyéb etnikai teljesítmények területén. A legkevésbé várt Máramaros nagyon alacsony besorolása, egy viszonylag többre elegendő etnikai térszerkezet mellett.

4. Beóvodázási és beiskolázási arányok 2001-ben és 2011-ben, megyékre

11. Beóvodázási arányok, illetve az anyanyelven tanuló magyarok becsült aránya, 2001, erdélyi megyék.

Megye	Teljes lakosság			Magyarok			Nyers anyanyelvi arány
	3-6,5 évesek	Óvodások	Beóvodázási arány	3-6,5 évesek	Óvodások	Magyar be-óvodázási arány	
Arad	15 935	13 732	86,2	1 078	863	80,1	92,9
Beszterce	13 356	11 531	86,3	508	471	92,8	107,5
Bihar	22 034	18 325	83,2	4 657	3 102	66,6	80,1
Brassó	18 688	14 444	77,3	1 138	800	70,3	91,0
Fehér	13 624	12 345	90,6	501	304	60,7	67,0
Hargita	12 695	13 386	105,4	10 446	11 218	107,4	101,8
Hunyad	16 651	12 342	74,1	475	215	45,3	61,1
Kolozs	20 875	19 761	94,7	2 787	2 703	97,0	102,5
Kovászna	8 537	8 852	103,7	5 823	6 516	111,9	107,9
Máramaros	20 524	17 448	85,0	1 247	497	39,9	46,9
Maros	21 478	20 213	94,1	7 177	7 494	104,4	111,0
Szatmár	14 127	13 322	94,3	4 288	3 202	74,7	79,2
Szeben	15 395	14 000	90,9	360	183	50,9	56,0
Szilágy	9 450	9 643	102,0	2 052	2 033	99,1	97,1
Temes	22 169	19 176	86,5	963	537	55,8	64,5
Összesen	245 534	218 520	89,0	43 497	40 138	92,3	103,7

12. Beóvodázási arányok, illetve az anyanyelven tanuló magyarok becsült aránya, 2011, erdélyi megyék.

Megye	Teljes lakosság			Magyar nemzetiségűek			Nyers anyanyelvi arány
	3-6,5 évesek	Óvodások	Beóvodázási arány	3-6,5 évesek	Óvodások	Magyar be-óvodázási arány	
Arad	15 536	14 076	90,6	922	873	94,7	104,5
Beszterce	11 978	11 807	98,6	367	471	128,3	130,2
Bihar	22 279	21 556	96,8	4 935	4 154	84,2	87,0
Brassó	21 179	18 876	89,1	1 167	874	74,9	84,1
Fehér	12 115	12 057	99,5	354	409	115,7	116,3
Hargita	12 838	13 582	105,8	10 811	11 761	108,8	102,8
Hunyad	13 742	12 215	88,9	347	324	93,4	105,0
Kolozs	22 558	22 975	101,8	2 741	2 953	107,7	105,8
Kovászna	8 887	9 222	103,8	6 189	6 632	107,2	103,3
Máramaros	18 781	16 896	90,0	880	424	48,2	53,6
Maros	21 931	22 069	100,6	6 932	8 047	116,1	115,4
Szatmár	14 107	13 718	97,2	4 255	3 791	89,1	91,6
Szeben	15 891	15 513	97,6	235	136	58,0	59,4
Szilágy	8 651	9 073	104,9	1 685	1 846	109,6	104,5
Temes	22 881	20 565	89,9	723	600	83,0	92,4
Összesen	243 350	234 200	96,2	42 539	43 295	101,8	105,8

13.Beiskolázási arányok, illetve az anyanyelven tanuló magyarok becsült aránya, 2001, erdélyi megyék.

Megye	Teljes lakosság			Magyarok			Nyers anyanyelvi arány
	7-14 évesek	Összes alapfok	Beiskolázási arány	7-14 évesek	Magyar alapfok	Magyar beiskolázási arány	
Arad	47 136	47 106	99,9	3 359	1 820	54,2	54,2
Beszterce	37 704	37 604	99,7	1 557	1 109	71,2	71,4
Bihar	63 320	62 265	98,3	14 014	11 995	85,6	87,0
Brassó	59 637	61 497	103,1	3 406	2 377	69,8	67,7
Fehér	40 354	40 901	101,4	1 495	1 001	67,0	66,1
Hargita	35 003	34 070	97,3	28 590	27 557	96,4	99,0
Hunyad	51 815	52 826	102,0	1 891	739	39,1	38,3
Kolozs	64 427	65 769	102,1	8 655	7 086	81,9	80,2
Kovászna	24 324	24 235	99,6	16 578	16 319	98,4	98,8
Máramaros	59 575	60 434	101,4	3 745	1 397	37,3	36,8
Maros	60 488	59 762	98,8	20 163	19 808	98,2	99,4
Szatmár	43 415	43 786	100,9	13 001	11 881	91,4	90,6
Szeben	45 972	46 740	101,7	1 100	337	30,6	30,1
Szilágy	28 109	28 184	100,3	5 863	5 268	89,9	89,6
Temes	69 282	69 734	100,7	3 153	955	30,3	30,1
Összesen	730 561	734 913	100,6	126 570	109 649	86,6	86,1

14.Beiskolázási arányok, illetve az anyanyelven tanuló magyarok becsült aránya, 2011, erdélyi megyék.

Megye	Teljes lakosság			Magyar nemzetiségűek			Nyers anyanyelvi arány
	7-14 évesek	Összes alapfok	Beiskolázási arány	7-14 évesek	Magyar alapfok	Magyar beiskolázási arány	
Arad	35 950	34 204	95,1	2 244	1 418	63,2	66,4
Beszterce	28 747	27 220	94,7	1 019	710	69,7	73,6
Bihar	50 182	48 697	97,0	10 939	10 237	93,6	96,4
Brassó	42 819	40 322	94,2	2 549	1 712	67,2	71,3
Fehér	29 095	27 621	94,9	1 052	806	76,6	80,7
Hargita	28 088	26 942	95,9	23 350	22 785	97,6	101,7
Hunyad	33 400	32 220	96,5	866	506	58,4	60,6
Kolozs	46 984	44 579	94,9	6 093	4 810	78,9	83,2
Kovászna	19 525	19 026	97,4	13 490	13 060	96,8	99,4
Máramaros	44 779	40 046	89,4	2 285	1 029	45,0	50,4
Maros	49 563	47 601	96,0	16 151	15 824	98,0	102,0
Szatmár	32 060	29 448	91,9	9 844	9 414	95,6	104,1
Szeben	34 605	33 482	96,8	586	194	33,1	34,2
Szilágy	21 120	19 969	94,6	4 375	4 190	95,8	101,3
Temes	47 693	47 728	100,1	1 617	558	34,5	34,5
Összesen	544 610	519 105	95,3	96 460	87 253	90,5	94,9

5. Összegzés

Az alapkaton (elemi és általános iskolában) magyar nyelven tanulók száma folyamatosan csökken 1990 és 2011 között. Ezzel szemben a magyar nyelvű oktatásban részt vevők aránya enyhe növekedést mutat az utóbbi tizenkét évben. Ez egyben azt is jelenti, hogy a magyar gyerekek egyre nagyobb aránya végzi anyanyelvén tanulmányait.

Az aránynövekedés elsősorban a tömbösödés jelenségének köszönhető, ami azt jelenti, hogy az erdélyi magyarság egyre nagyobb része olyan településekre „szorul vissza”, ahol súlya lehetővé teszi az etnikai reprodukciót. A tömbösödés nem csupán a Székelyföld erősödését jelenti, hanem a szörvány megyében belül is megfigyelhető, hogy a jobb etnikai térszerkezettel rendelkező települések, kistrégiók „erősödnek meg”, itt kevésbé drasztikus a magyar lakosság fogyása. Egy másik jelentős oka a magyar nyelvű oktatás aránynövekedésének, hogy a magyarok és a románok korstruktúrája közötti eltérés csökkent az elmúlt évtizedben, elsősorban a kivándorlás etnikai kiegyenlítődésének köszönhetően. Harmadrészt az emelkedés annak is köszönhető, hogy egyre nő a magyar oktatáson belül a nem „népszámlálási magyarok” aránya: egyfelől magyar anyanyelvűek, akiket a népszámlálás időpontjában más nemzetiségűnek regisztráltak (romák, svábok, románok), másfelől nem magyar nyelvűek (utóbbiak elsősorban az óvodákban).

A pozitív tendencia ellenére az oktatásban részt vevők aránya még mindig elmarad a magyar iskoláskorúak népességén belüli súlyától. Figyelembe véve azt is, hogy a magyar anyanyelvűek száma magasabb a magyar nemzetiségűeknek regisztráltaknál, a nem anyanyelvükön tanuló magyar gyerekek arányát 12-14 százalék közöttire becsüljük a 2011-es tanévben. A román nyelven tanuló magyarok aránya regionálisan jelentős különbségeket mutat. Becsléseink alapján Temes és Szeben megyékben a magyarok csupán egyharmada, Máramarosban fele, Hunyad és Arad megyékben mintegy kétharmada folytatja anyanyelvén alapkaton tanulmányait.

Az óvodai oktatásban az abszolút számok stabilitása tűnik egy lényegi elemnek. Az óvodába járatás általános elterjedésén túl, a magyar óvodások számának viszonylagos állandósága megítélésünk szerint annak a már említett jelenségnek köszönhető, hogy ezen a szinten a legmagasabb a népszámlálás alkalmával nem magyarként regisztrált gyerekek aránya a magyar oktatásban.

A magyar óvodások stabil száma, illetve az alapkaton képzésben résztvevők folyamatos csökkenése ugyanakkor felhívja a figyelmet a tannyelv-váltás jelenségére is. A statisztikai adatokból arra következtethetünk, hogy a nyelv-váltás már iskolába iratkozáskor jelentős mértékű, és a magyar nyelvű oktatás szintről szintre zsugorodik.

A tannyelv-váltás jelenségének elemzésére egy következő tanulmányunkban térünk ki.